

Največji slovenki dnevnik
v Zedinjenih državah

Velja za vse leto \$4.00
Za pol leta \$2.50

GLAS NARODA

List slovenskih delavcev v Ameriki.

The Largest Slovenian Daily

in the United States

Issued Every Day Except Sundays
and Legal Holidays

75,000 Readers

TELEFON: 2876 CORTLANDT.

Entered as Second Class Matter, September 21, 1903, at the Post Office at New York, N.Y., under the Act of Congress of March 3, 1879.

TELEFON: 4687 CORTLANDT.

NO. 240. — ŠTEV. 240.

NEW YORK, MONDAY, OCTOBER 13, 1919. — PONDELJEK, 13 OKTOBARA, 1919.

VOLUME XXVII. — LETNIK XXVII.

PRVA PODROBNA POROČILA O DOGODKIH V TROGIRU

KAKORHITRO SO TROGIRČANI OPAZILI AMERIŠKO POJNO LADJO, SO ZGRALI ZA OROŽJE. — IZKRALO SE JE 200 AMERIKANOV. — SRBSKA VOJSKA JE BILA SPREJETA Z VELIKANSKIM NAVDUŠENJEM. — ITALIJANSKI VOJAKI SO BILI ZASEDLI POSTO IN RAZNE URADE. — LAHONI SO BILI OBVEŠCENI O NJIHOVEM PRIHODU.

Iz Splita poročajo dan 23. septembra:

Popoldne ob dveh je naša vojska v smerti proti Trogiru. Ov. 11. ur dopoldne je prišel v Trogir amerikanski rušilec, da prisli Italijane, da se umaknejo na demokratično vrto.

Ko so trogirski meščani zagledali amerikansko bojno ladjo, so pograbili za orožje, pridrli na ulice in pribeli streljati. Ko so Italijani opazili pobuno meščanstva, približevanje srbske vojske in ameriške ladje, so nemudoma pognali iz Trogira. Meščani so zanjeli oklopni avtomobil, poveljnički italijanske vojske Torre Filiberto s tremi vojaki.

Medtem se je izkralo 200 oborehenih ameriških vojakov s strojnimi puškami, katerimi so oddali vjetnike v avtomobil. Na avtomobil so Amerikanci postavili svoje zastavo, ujetega časnika in vojake pa so vzel s seboj na ladjo in jih odpeljali v Split, kjer so jih izročili poveljniku italijanskega stajščega ladje "Puglia".

Medtem je prišla srbska vojska, ki je bila z velikanskim navdušenjem sprejeta od ogromne množice ljudstva z zastavami. Amerikanci so izročili mesto srbski vojski in vkrali svoje čete. Naša vojska je zasedovala srednja preko Trogira in nadaljuje svojo akcijo. Od tega časa nadalje ostane v Trogiru stacionirana za nekoliko dni ameriška vojna ladjica, ki je dobila najstrožje naredbe za eventualni drugi italijanski napad.

Iz Trogira poročajo nadalje:

Ob 2. urijepočti so prišli načlani italijanski vojaki iz Britanije ter takoj zasečili pošto in razne urade in začeli arretirati uglede meščane. Mnogim je na razne načine uspelo, da so pobegnili. Po petih zjutraj meščani sploh niso znali za prihod vojske, ker se je izvršil brez strelja na se prišli Italijani v popolni tišini. Trogirski italijani so vedeli že nekoliko dni prej za prihod Italijanov, kar se more sediti po grožnjah. Trogirski italijani na Fanfona se je proglašil za diktatorja ter prisilno oborozili nekatere naše ljudi, ki so bili podupleni z denarjem in živili.

Dalje sledi osmnejst zahtev, med njimi naredno predstavljanje na podlagi direktnih enakih volilnih pravic, vstanovitev proizvodnje civilne vlade, odstranitev francoskih vojaških oblasti, odpravo vseh izgonskih povet, vstanovitev prostega javnega menija, odpravo vseh kolonialnih čet, ter prepoved francoskih zastav na zasebnih poslopljivih.

Nek strassburški list poroča:

Ob 2. urijepočti so prišli načlani italijanski vojaki iz Britanije ter takoj zasečili pošto in razne urade in začeli arretirati uglede meščane. Mnogim je na razne načine uspelo, da so pobegnili. Po petih zjutraj meščani sploh niso znali za prihod vojske, ker se je izvršil brez strelja na se prišli Italijani v popolni tišini. Trogirski italijani so vedeli že nekoliko dni prej za prihod Italijanov, kar se more sediti po grožnjah. Trogirski italijani na Fanfona se je proglašil za diktatorja ter prisilno oborozili nekatere naše ljudi, ki so bili podupleni z denarjem in živili.

Okoli 10. ure je diktator pozval k sebi načlance vseh uradov ter jim, grozec z rabe orožja, ukazal, da mu izroče svoje urade. Načlani so energično protestirali, toda morali so se pokoriti sili. Fanfona je imenoval za načelnika mesta Trogira da Lusina ter z oglasom pozval meščanstvo, na mir in poslušnost njegovi volji.

Značilno je, da italijanske družine v Trogirju niso izbesile italijanskih zastav, samo nekatere ženske so si pripeljale velike kokarde na prsi ter so nedostojno izzvale meščanstvo.

Italijani so zasedli vse ulice, trgi in obalo ter postavili povsod strojne puške. Italijanski vojaki niso kazali posebnega navdušenja. Poznalo se jima je, da so prikaraklji v Trogir samo na povlevo. Po prihodu naša vojska v Trogir je bil Fanfona obklojen in zastražen v svoji hiši teh bo izročen pristojni oblasti.

Split, 24. septembra. — Ko je danes dospela v Split prva vest o italijanskem izpadu na Trogir, je zavladalo med občinstvom silno razburjenje. Že okoli 10. ure so bile zapete vse trgovine. Po mestu so bodele v izpredvojnih čundalje večje množice ljudstva, kličale Jugoslaviji in demonstrirale proti osvajalcem. Takoj so se zbrali dobro disciplinirane prosto-

SAARSKI OKRAJ PROTI FRANCOSKI VLADI

Nemško in alzaško časopisje govorijo o "škandalozem militarizmu". — Poroča K. von Viegrand.

Berlin, Nemčija, 12. oktobra. — Nemško in alzaško časopisje govorijo o "škandalozem militarizmu". — Poroča K. von Viegrand.

Socijalistični vladni organ "Vorwaerts" je posvetil celo prvo stran apelu saarskega prebivalstva.

Del tega poziva se glasi:

— Oklar so vso naša prizadavanja, vse naše prošnje in vse naši pozivi, ki smo jih poslali francoškemu armadnemu poveljstvu, postali brzinspešni, se obračamo na Nemce s prošnjo, naj se zainteresirajo za nas na odgovornih mestih ter naj nam pomagajo in nebiti se neznenosna francoskega vojaškega diktatorstva.

Dalje sledi osmnejst zahtev, med njimi naredno predstavljanje na podlagi direktnih enakih volilnih pravic, vstanovitev proizvodnje civilne vlade, odstranitev francoskih vojaških oblasti, odpravo vseh izgonskih povet, vstanovitev prostega javnega menija, odpravo vseh kolonialnih čet, ter prepoved francoskih zastav na zasebnih poslopljivih.

Nek strassburški list poroča:

Ob 2. urijepočti so prišli načlani italijanski vojaki iz Britanije ter takoj zasečili pošto in razne urade in začeli arretirati uglede meščane. Mnogim je na razne načine uspelo, da so pobegnili. Po petih zjutraj meščani sploh niso znali za prihod vojske, ker se je izvršil brez strelja na se prišli Italijani v popolni tišini. Trogirski italijani so vedeli že nekoliko dni prej za prihod Italijanov, kar se more sediti po grožnjah. Trogirski italijani na Fanfona se je proglašil za diktatorja ter prisilno oborozili nekatere naše ljudi, ki so bili podupleni z denarjem in živili.

Okoli 10. ure je diktator pozval k sebi načlance vseh uradov ter jim, grozec z rabe orožja, ukazal, da mu izroče svoje urade. Načlani so energično protestirali, toda morali so se pokoriti sili. Fanfona je imenoval za načelnika mesta Trogira da Lusina ter z oglasom pozval meščanstvo, na mir in poslušnost njegovi volji.

Značilno je, da italijanske družine v Trogirju niso izbesile italijanskih zastav, samo nekatere ženske so si pripeljale velike kokarde na prsi ter so nedostojno izzvale meščanstvo.

Italijani so zasedli vse ulice, trgi in obalo ter postavili povsod strojne puške. Italijanski vojaki niso kazali posebnega navdušenja. Poznalo se jima je, da so prikaraklji v Trogir samo na povlevo. Po mestu so bodele v izpredvojnih čundalje večje množice ljudstva, kličale Jugoslaviji in demonstrirale proti osvajalcem. Takoj so se zbrali dobro disciplinirane prosto-

CAILLAUX BO NAJERZE KAN. DIDIRAL.

Pariz, Francija, 12. oktobra. — Po Parizu se se razsirel govor, da bo kandidiral kot poslanec bivši francoski ministriški predsednik Caillaux, ki pričakuje sodne obravnave. Zagovarjati se bo moral zaradi veleizdaje.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

To je druga roparska ladja, ki je dospela na Reko tekom enega tedna. Prva je bila parnik "Frederick Beck", ki je imel 1500 ton.

Slovenski so četudi zasečili vse ulice, trgi in obalo ter postavili povsod strojne puške. Italijanski vojaki niso kazali posebnega navdušenja. Poznalo se jima je, da so prikaraklji v Trogir samo na povlevo. Po mestu so bodele v izpredvojnih čundalje večje množice ljudstva, kličale Jugoslaviji in demonstrirale proti osvajalcem. Takoj so se zbrali dobro disciplinirane prosto-

Dublin, Irska, 12. oktobra. — V glavnem mestu siunfeinske organizacije se je danes doznao, da drže Angleži 39 sinfeinerjev, ki so bili pred kratkim arretirani v zeleni v Mt. Joy jetnišnic.

Član parlamenta O'Keefe je bil obsojen v 18 mesečno jebo, zato je stran nekega govora, ki ga je imel pred kratkim.

Gornja: Fant, ki je vodil linčanje v Omaha. Spodnja: Skupščina linčarjev.

MAKARONARJI V LASEH

MED GABRIELOM D'ANNUNZIO, PODOMAČE RAPAGNETTO TER PROFESORJEM ZANELLA SE JE VNEL VELIK PREPIR NOVA LOPOVŠČINA ITALJANOV — ZADEVA "PERSIE".

Reka, Jugoslavija, 12. oktobra. — Med Gabrielom D'Annunzio, rediteljem italijanskim ustašev na Reki ter profesorjem Zanella, voditeljem italijanskega prebivalstva Reke je prišlo do javnega spora v četrtek. Spola sta se zato, ker nočajo reški Italijani, da bi Reka pridala Italiji, čeprav so zato, da bi bila Reka pod varstvom Italije.

Zastrel kampanje, katero je vprizorili profesor Zanella proti D'Annunziju, je slednji pozval profesorja v vladno palaco.

O tem dogodku so vsi listi na široko razpravljeni, hajti ljudje, ki so na strani profesorja Zanella, zahtevajo neodvisno reško rešitev. Ta vrednost je danes vprašljiva.

Soglasno z informacijami, katerih je dobil poročevalce Ass. Press, vključuje načrt generala Graziosi, ki zastopa italijansko vlado umaknjen čet D'Annunzia ter nadomeščenje slednjih z rednimi laškimi četami.

Rim, Italija, 12. oktobra. — Zunanji minister Tittoni je imel včeraj dolg pogovor z angleškim poslanikom v Italiji Policieijevi pravijo, da sta se sporazumeli, in da že spor, ki je zadnjih čas obsegjal Italijo, čeprav so zato, da bi bila Reka pod varstvom Italije.

Zastrel kampanje, katero je vprizorili profesor Zanella proti D'Annunziju, je slednji pozval profesorja v vladno palaco.

O tem dogodku so vsi listi na široko razpravljeni, hajti ljudje, ki so na strani profesorja Zanella, zahtevajo neodvisno reško rešitev. Ta vrednost je danes vprašljiva.

Reka, Jugoslavija, 11. oktobra. — Parnik "Persia", ki se je načkal na poti iz Genove na daljni Iztok, in ki je imel na sebi 30,000 parnik ter deset milijonov nabojov, dvajset baterij gorskih topov in dva težka oblegavna topova za čete, ki operirajo proti boljševikom v Rusiji, je dospel na Reko.

Posadka se je v Sredozemskem morju vrnila (1) ter zahtevala od kapitana, da obrne svojo ladjo proti Reki.

Parnik "Persia" je bil namenjen v Vladivostok ter odplovil iz Genove na svoji poti skozi Sueški kanal in Indijsko morje proti Paficiku. Kakorhito je dospel parnik v Sredozemsko morje, se je posadka uprla, in kapitan, ki ni mogel zatrepi vstopiti, se je vklonil začetki mornarjev ter krepl proti Reki. Na krovu parnika se je načkal pooblaščenec italijanske vlade, ki je bil istotno namanjen na daljni Iztok.

Izkreal se je na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

To je druga roparska ladja, ki je dospela na Reko tekom enega tedna. Prva je bila parnik "Frederick Beck", ki je imel 1500 ton.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

Caillaux bo najerje kan. Didiral.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

Caillaux bo najerje kan. Didiral.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

Zveznični so na Reki ter odšel v Opatijo čakat nadaljnih povelj iz Rima.

"GLAS NARODA"

Slovenian Edition
Owned and published by
SLOVENIAN PUBLISHING COMPANY

orporation.

FRANK SAKSER, President

LOUIS BENEDICT, Treasurer

Place of business of the corporation and address of above office:
33 Cortlandt Street, Borough of Manhattan, New York City, N. Y.

"GLAS NARODA" izhaja vsak dan in vsebinsko nadaljuje prenove.

Na tisto letno vlogo dan na Ameriki in	Za pol leta na mesto New York \$2.00
Canada	\$4.00 Za četr leta na mesto New York \$2.00
Na pod leta	\$2.50 Za pol leta
Na četr leta	\$1.50 Za čelo leta
Na celo leta na mesto New York \$2.00	\$3.50 Za Evrope za celo leta

GLAS NARODA

("Voice of the People")

Published every day except Sundays and Holidays.

Subscription yearly \$4.00.

Advertisement on agreement.

Dopisni bres podpisna in osebnosti se ne priborujejo.
Denar naj se blagovoli pošljati po Money Order.
Pri uskladitvi kralja narodnikov prosimo, da se nam tudi predstoji vnašči
nasnam, da hitrejši najdemo naslovnik.

33 Cortlandt Street, Borough of Manhattan, New York City, N. Y.
Telefon: 2874 Cortlandt.

Premogarska stavka

Dne 1. novembra se bo pričela stavka premogarjev. Prizadeti bodo pri tem v veliki meri slovenski premogarji v Pensylvaniji, W. Va., Ohio ter drugih državah, ki proizvajajo premog.

Stavka bo proglašena, ker se ne morejo zastopniki premogarskih organizacij sporazumeti z delodajalcem glede nove plačilne listvice.

Delodajalec pravijo, da vojna še ni končana in da je vsled tega

če naprej pravomočen kontrakt, ki je bil sklenjen za čase vojne, ko se je vlada Združenih držav obrnila na vse delavce ter jih prosila, naj proizvedejo čimveč mogoče, da bodo Združene države zmagale ter porazile imperijalizem.

Delavski voditelji pa izjavljajo, da je vojna končana, in da je treba novajo določiti delavne pogoje v tej najbolj važni industriji naroda.

Premogar je človek, ki riskira vsak dan svoje življenje, da zaklada splošnost z neobhodno potrebnim kurivom. Treba je povdarniti, da je njegovo življenje vsak dan ogroženo, o čemur nam pričajo nezgode, ki se neprstano dogajajo. Zato pa je tudi premogar upravičen do primernih plačil.

Zvezni delavski departement je izjavil v svojem najnovješem bulletingu, da mora človek zaslužiti najmanj dvatisoč in petsto dolarjev na leto, če hoče živeti človeku spodbudno življenje.

Delavski voditelji, ki so natančno poučeni o razmerah v tej industriji, a nam zagotavljajo, da ne zasluži premogar povprečno več kot 1200 dolarjev na leto.

Delave bodo zaštrajkali, da bodo toliko kot je vlada sama priznala, da je neobhodno potrebno za življenje.

Ko pa bodo zaštrajkali, bodo kapitalisti rekli, da so vsi oni, ki strnjajo, boljševiki, pentarji in da se hočejo upreti proti sedanjem ustavu Združenih držav.

Kaj mislio o Jugoslovanih drugi

Dr Seton-Watson pravi:

Nobena stvar bi ne mogla biti bolj netočna in zavajajoča kot bi bila izjava, da je bila Dalmacija vedno italijanska provinca, kajti Dalmacija je slovenska ter je bila skozi zadnjih tisoč let. — (Balcani, Italy and Adriatic).

Italijanska opacije Dalmacije po vojni bi ne spravila le Dalmacije v neizogibni konflikt z Jugoslovani. Spravila bi tudi Italijo na napako in brezupno pot, da skuša asimilirati sovražno prebivalstvo s pomočjo neznanne manjšine, ki obstaja le v pol ducata mestih ter je sploh ni najti po celi ostali provinci. Cena, katero bi plečala Italija, bi bilo večno sovraštvo vseh Slovanov. — ("War and Democracy")

Sir Arthur Evans:

Dalmacija je prav v toliki meri del neoprosene Srbije kot sta bili Lombardija in Beneška nekoč dela neodrešene Italije. — (Iz nagovora na kraljevsko zemljepisno družbo, leta 1916).

Dr. Arnold Toynbee:

Šli smo preko aspiracij Italije v Dalmaciji brez vsake besede, kajti tam je beneški režim le še spomin ter ni imel za posledico nobenega živlega plemenskega fakta.... Italija je prav tako malo u pravičenja priči sem ket je upravičena do vlade na Krfu ali Zanti, — (Nationality and the War).

Mr. Evans Lewin:

Z vpričanjem Dalmacije se nam ni treba na dolgo pečati... kajti Italijani nimajo praktično nikakih narodnostnih zahtev z ozirom na posest Dalmacije. Čeprav prebivajo Italijani v obrežnih mestih, so vendar neznačne manjšine v deželi v splošnem. V Dalmaciji, ki je slovenska in ki je bila tako skozi tisoč let, nima Italija nikake narodne pravice. — (The German Road to the East).

Mr. Ernest Fayle:

Naj Italija še tako utemeljuje svoje zahteve z zgodovinskimi spomini, je kljub temu pretežno večina prebivalcev Dalmacije srbo-krvaška in ne le narodnostni, temveč tudi zemljepisni in ekonomski razlogi pravijo, da je naravna usoda province zvezna s povečano Srbijo. Italija bo popolnoma upravičena zahtevati janstva za dobro postopanje z italijanskimi prebivalci ter za zavarovanje njenih trgovskih interesov, vendar pa je upati, da ne bo hotela iti daleč preko tega. — (The Great Settlement).

Signor Bisolatti, prejšnji italijanski minister:

Italijansko pleme je preveč trpelo v sledi zatiranja, da bi samo zatiralo druga plemena. Mi ne bomo devolili, da bi vstala proti vsem kakim "irredentam".

Dopisi

New York, N. Y.

Precj je bilo odgovorov na moj dopis, ali vseeno sem še vedno pri istem mišenju kot sem bila in dom tudi še vnaprej ostala. — Slovenke še enkrat rečem: prebudite se iz vašega tako globokega spanja! Nekaj se jih je že ter upam da se bo še precej drugih. Jaz želim samo dobro Slovencem, akoravno so se čutili moški užajeni radi mejega zadnjega dopisa, ker nisem omemnil slammikarjev, ampak slammikarje.

Omenjam torej danes tudi slammikarje, ako vam je res toliko ležeče na tem, da sedite pri stroju in ženskam krah trgate iz ust. Si li ne upate tudi denarja zasluziti pri "blakanju" in pri dragem delu, kar je pri slammikarjev, ter zanetu za moške? Zasluzili bi ravno tako lep denar in vi bami lahko vse rekelj, da ste možje v resnicu in ne "figa možje" kakor ste sedaj. Vzemite primera od Italijancev, kakor služijo denar pri tem delu, tudi vi bi ga istotako lahko, ali priznati moram, da v resnicu niste imeli priložnosti priti k temu delu dosedaj. Izrabite pa priliko tem bolj sedaj. Ko bi bila vse ena organizacija, bi vse ženske gledate, da bi spravile vse moške k temu delu.

Dodgovoriti moram onemu, ki se imenuje samega sebe "resnevoljba", jaz pa njega "krivievoljba". Jaz lahko rečem, da spadan kanni in te je k American Federation of Labor, največji organizaciji sveta, kamor pa krivoljubje ne spada. Piše tudi, da mu časi, ko so slammikarjev delate do devetih let zvečer in ob nedeljah, ne gredo v skomine. Kdo pa je bil temu kritik kot žup, ker so delali 1 dan slammikarjev za 40—60¢, ker pa mi tega nismo nikoli delali. Ampak skomine bi bili pa šle, ko bi vedel, koliko me dóbimo. Pravi pa tudi, da jamči 17.000 delavcev slammikarske obrti, da se nam naš poizkus ne bo posrečil. Poim mi pa, da naj nikur ne pristeveva delave k slammikarjem, temveč k slammikarjem, ki pa niso noben slammikarji. In ravno isti so, ki bi vam krah pojedli, aki se ne bedete prej izpametovali ter se ločili od njih. Ali mi "cap makerjem" nikakor ne bomo pastili, da bi gospodovali, kajti oni hočejo storiti to in s svojimi ljudmi, t. j. z Židi, vse tevarne napolnit. Vi Slovenci bi bili brez in nič druga, in to bi se zgodilo kaj knau, mogoče v dveh letih. Saj vendar nekoliko izprevidite, kako vas priverjajo že pri žametu, samo pozivajte vas pusti še par tednov, da naredite, kar se še sami niso načeli.

Strajkarje pa pravi, zakaj se nisem podpisala, da bi vsaj vedela, kam se zateži in se informirati v slovenskem jeziku. Jaz mislim, da je bil nastop napisan dosti natančno in ako pa oma misli, da ni bil, ga napisem tukaj še enkrat: Bible House, Room "sofa" 63, vogal 8, ulice in 4 Ave. Jaz nisem nikoli rekla, zakaj strajkati za boljšo plačo in krajše ure, pač pa zakaj platio in krajše ure, pač pa zakaj strajkati in s tem Židom ("cap makerjem") ponagati do večjega uspeha. Ako ste slammikarjev, držite se slammikarjev, držite se slammikarjev. Pravi, da ji je znano, da pri Local 3 ni že manjšine in ne večine; pa se grozno moti. Ako hočejo ravno vedeti koliko tovarna ima, je: 10, reci deset za ženske slammikarjev in večjidel moške vse, kar pa ni same 1/4 delata, kaker ona pravi, in tudi ne dolgo, da jih bo dolil več. Strajkarje pa vpraša tudi, ako so bili Slovenci prvi, ki so začeli siviti slammikarjev. Resnica je, da so bili prvi in se tudi oni začeli prvič v Židi, vse tevarne napolnit. To se je videlo, da so ga ljubili, kakor tudi družino Germek. Ali ni res čudno, v dveh in pol letu je potrebovalo 3 člane te družine. Meseč februarja 1917 je umrl Josip Germek, seprog Uršule Germek, ter je ostala vdova s 5 otroci. 9. novembra 1918 so ji ubili starejšega sina v starosti 16 let. Ta zadnji se je ponesrečil, ko je odletel kos nekega naboba, ko se je slamsko konec vojne. Bil je v bližini tega strelnjanja ter zadobil težke ranе, da je v dveh dneh umrl. Pred 4. mesecu se je drugi sin nekako zložel v noge, nakar se je zastrupila kri in se danes ne stopi na noge. Bil je že v bolnišnici in sedaj je doma ter ga morajo prenašati. Ni sedaj 6. oktober, saj je bil mlajši sinec po imenu Martin. Res žalostno je bilo videti 9. oktobra, predno je pogrebni za-

prl rakev, ko so držali v naročju bolnega brata, da ga vidi ter mu dà zadnji pozdrav in slovo. Vse je bilo gindljivo in murskaka solza je pala. Tako je uboga vdova v dveh in pol letu prestala dosti žalosti, kar je izgubila svoje najbolj ljubeče. Kaj se vse žovel, doživi in vidi! Vdova in mati otrok je sedaj kupila na polpolni lot, da preklopila prva dva, očeta in sina, in sedaj drugega sina, da počivajo skupaj na slovaškem pokopališču. 9. okt. se je vrnil po prečne, očeta in sinu, da zaduje umrlemu sinu. Takaj sem videl, kaj da je žovel po smrti. Pri očetu, ki je umrl februarja 1917, je bilo spoznati le še regalijo in znak društva KSKJ, h kateremu je spadal pokojni. Telo sinu, ki je preminal v novembri 1918, je bilo vse počrnelo ter skoraj razpadlo. Taki takem prizor se človek ne more zanemariti, kaj da je in kaj da bo. Kakor sem že omenil, vdova Ursula Germek ima še dva sina živih, starški 12 let, ki je bolan, drugi pa 10 let in je zdrav; inači tudi hčer, ki je omožena tur v Farrelju. Te zadnje ima še, da jo tolažijo v nesrečo. Iz Farrelja se nas je vedelo, da je vselej večje Stévio pogreb. Zaljuboči vdovi in materi izrekamo naše sožalje; tolaži se z ostalimi s svojimi otroci in prijatelji. Po konjincu pa ključemo: počivajte v miru!

Ob času našega bivanja v New Castle se zahvalimo za prijaznost in postrežbo vsem skupaj in bodite zdravi!

Kaj je še novega v tem mestu v času New Castle? Strajk Ali Štrajk imajo samo na papirju, druge pa vsi delajo, boljši rečeno: sklejajo. Nek zavednej mi je priporovedoval, da je samo prvi del strajka zamudil sih, ker se je bolj strajkarjev, ter destavil. Kakor hitro smo dobili državno policijo, sem še brez skrbi in ponosno na delu, ker se nisem bil. Omenil je tudi, da kadar bi bil kakšen Žid, je on prvi, da gre skebat, ker drugega ne more živeti, da je lažen in rad je krah drugih delavcev. Obžalujem, da sem naletel na res tako ubogega revezla, ki ima svoje dražino tu. Ko bi bil jaš njevna žena, bi ga zapustil in bi si poiskal krah kje drugje in ne bi hotel jesiti skebskega kruha — Nikd drugi mi je pripovedoval, da res "fajna" pličajo, samo da so notri ter dajo za osem ur \$8. Rekel mi je: V nedeljo nisem hotel, da bi prišel na delo, pa mi je bilo res težko, da rajem, da pride, da bo "izi". Začeli bom ob 4 zjutraj in "sfinsali" ob 12. opoldne ter da bo plačal \$10. No, kaj se čem takega braniti? Drugi so zopet drugega mnenja. Ta zadnji vsaj priznava, da ni to dobro delati pa kaj čemo, ko drugi delajo, tudi ne sreča on se lahko povzdigne do War Savings Stamp in to Treasury Savings Certificates, ki mu naj zajačajo zavarovalno-glavnico proti neprijetnosti v življenu.

Uvelje to police, en dobi ž njo tudi bili ravno Jugoslovani, predvsem Slovenci oni, ki so lanskega leta zavzpustili fronto. Na vse krijevali bivali bivšega avstrijskega cesarja Franca Jožefa. Pravi:

— Jugoslovani so izdali armado in mornarico, zdaj pa se jih Italijani tako pristrigli.

Slovence inujo "Mit Groessenwahrt verwirrtes Volk" in se norčenje iz njih, češ, prejšnji avstrijski parlament je dovolil vpravitev vseh 14 jezikov v državi, — zdaj da se slovenski jezik v parlamentu in tudi na Hrvatskem načrnost zanjene.

H koncu članka pravi:

— Nemški jezik se na Hrvatskem še vedno bolj cenil kot slovenski in povsod si žele nazaj — nemških uradnikov in gospodarjev. — Z zadoščenjem konča zlobni članek z besedami:

— Das ist das Schiesal der veratenen Verraeter.

Onemogla jezica Šušterščeva!

("Naprej").

Jugoslovanska Kajol. Jednota

Ustanovljena leta 1898 - Inkorporirana leta 1900.

Glavni urad v ELY, MINN.

GLAVNI UPRAVNIK:
Predsednik: MIHAEL ROVANŠEK, box 251, Conemaugh, Pa.

Podpredsednik: LOUIS BALANT, box 104 Pearl Ave., Lorain, Ohio.

Tajnik: JOSEPH PISHLER, Ely, Minn.

Blažnik: GEO. L. BROZICH, Ely, Minn.

Blažnik neplačanih smrtnih: LOUIS COSTELLO, Salida, Colo.

VRHOVNI ZDRAVNIK:
DR. JOSEPH GRAHEK, 848 E. Ohio St., NS, Pittsburgh, Pa.

NADZORNIKI:

JOHN GOČEŽ, Ely, Minn.

ANTHONY MOTZ, 9441 Ave. M, So. Chicago, Ill.

IVAN VAROGA, 6128 Natrona Alley Pittsburgh, Pa.

Z

Novice iz Jugoslavije

Krepa in Kamni gorica pred polom.

Kališen je položaj industrije in položaj delavstva v tih dveh krajinah.

Kovinarski obrt v omejenem obsegu je pred kakim 45 leti pri nas že lepo evoluiral. Zibeljka ji je tudi večinoma na Gorenjskem, kakov v Kropi, Kamni Gorici, Stari Savi, Belipeči, Tržiču, Skofji Loki in Kamniku. Pa tudi na Dolenjskem imamo še sveče sledove plavžarstva. Teda o tem drugič. Za danes je nekaj spazk o konvenciju na Gorenjskem, posebno pa v Kropi in v Kamni Gorici.

V Kropi, Kamni Gorici in Kamniku so se večinoma izdelevali želbi in poljedelsko orodje. Bili so to takozvani "Pikolajevci". Izdelevalo se pa ni samo poljsko orodje za potrebe svoje dežele. Tudi drugod je imela ta industrija obširn trg za svoje izdelke.

Hrvatska, Bosna, Istra, Slavonija so kupovali velike teh izdelke, kose in srpi so se v veliki množini pošiljali zlasti na Italijansko, in te večinoma iz Tržiča.

Prišla je pa naenkrat kriza iz dobroznanih industrijskih razlogov. Ta evočna obrt je prišla močno pešči. Edino Tržič, ki izdeluje kose in srpe, si je ohranil do danes svoje glavne odjemalce v Istri in Italiji.

Ustanovitev velikih tovarn, ki so mogle izdelevali bolj blago orodje pa nizjih cenah, je izpodnilo hitro in neusmiljeno malo obruščilo.

Fužinarji v Kropi in Kamni Gorici so hoteli vzdicati vzdružiti Kljubovati so hoteli razvoju velike industrije s svojo nadzorovo skočno pridostjo. Kladivo je že ob 3 zjutraj pao po nakovalu, in pridna roka našega Kropčana ga je sušila do pozne ure zvečer. Vsa ta neizmerna dobra velja pa ni mogla pomagati. Konkurenca je bila vedno večja in hujša. Kropa je od tega največ trpel, ker se tam kovali želbi, in ravno na polju tega produkta je bila konkurenca velika. Delave v Kropi so pa le vztrajali. Dostikrat se je delave poročil že radi tega, da mu je mogla žena pri delu pomagati. In trpljenje teh ubogih žen! Od ranega jutra do pozne noči je pomagala mozu v takozvanem "virovni". Otkrom te tekla zibeljka v fužini, bila je prijavljana na kovački meh, tako da se je ob njem i otrok zibal, in kuhalo se je tudi pri kovačemognu. Vse živiljenje le pri delu, pri ekstremno napornem delu!

Predstniki Lukman, Tomam in drugi klerikalni elementi so razumeli kljub vsemu one čase ugodno izrabiti. Pokušali so po zeleni ženi želbi, jih eksportirali in pri tem obogateli! Grozno živiljenje uboge patre na Kropi in Kamni Gorici imajo od nekdaj v prvi vrsti klerikalci na vesti.

Kakšne zdravstvene razmere so morale vsled tega vladati med tem obogin pridnu ljudstvu, se razvidi iz tega, da so navadno na vojaških nabrhrih v Rudovljici ed 30- in več fantov, ki so prisli na nabor, nevečkrat komaj po enega ali dva potrdili za vojaške.

To so bile naravnne grozne posledice tega izkorisčevanja, posledice neverjetno težkih živilenskih razmer. Še danes, če se mnogi v Kropi, ti postanejo očitne, da kažih fizičnih slabosti rabi prenapora delo. Otroci so morali že z osmim letom kogni in načovali: urjam je bila zjutraj petelinov klic zvečer ob devetih pa sv. Florjanu

zven. To je bil delavni čas vseh, nizvzemši otrok.

Danes pa pišejo gospodje v časopisu "Žalostno". Da, žalostno! Imeli ste sami usodo teh revnih, pridnih ljudi v rokah, ustanovili pri ste sami zadružo, vodili ste jo do predzadnjega časa in še potem niste imeli miru, dokler niste zopet dobili vodstvo v svoje roke. A rezultat?

Most strokovnjakov ste postavili na čelo zadruge — župnik! Priovedovalo se je že prej, da takim vodstvom. Če ne zna gledati naprej in pravočasno ukreniti, ki nimata strokovnosti, se bo digo lepega dne vstavilo.

Teh delavev se pa ne reši svoje usode, če se dobi slučajno nekaj vagonov premoga, zato je treba še mnoge drugega, predvsem pa spoznanje, da se industrija ne razvija s pomočjo župnikov, marveč poklicnih strokovnjakov.

Ignacij Miheve v Napreju.

Stavka ljubljanskih kovinarjev.

Ignacij Miheve, tajnik kovinarjev, piše:

Pred dobrimi štirimi tedni so zapustili ljubljanski kovinarji, sočasno z uradništvom tovarne T-mues, Žibkar in Samassa. Sočasnost je zgodovinskega pomena, zakaj bila je jeklenja solidarnost med delave in uradništvom. Hvalezn smo gospodenom okoli Jadranske banke, ki so izvarili s svojo trnovljastostjo tako vzorne solidarnost med delave in uradništvo: hvaležni smo tudi brutalnemu nastopu ravnatelju dr. inž. Vidmarju, hvaležni pa še najbolj ravnatelju inž. g. Bonečlju, za njegovo lisajoško postopanje. Oba gospoda sta nam učrila strokovno organizacijo, dasi sta oba priznavača popolnoma nekaj druga, priznavača sta razdor solidarnosti. Oba sta zaigrala; g. dr. Vidmarju je bil postavljen od kovinarske organizacije Šah-mat in ker le iz teh obrti izvirajo druge.

Za leta 1912. so banke pokupile v prejšnji Avstriji nič manj kot 141 tovarn izključno kovinske obrti, med temi je bilo 7 avtomobilskih tovarn. Tako in enako tudi pri nas pričenjajo. Jadranska banka hoče okupirati vso večjo industrijo. Naše delavstvo se dolجو zavede, kaj to pomeni. Treba mu je pazno stati na straži. Delavstvo se tudi prav dobro zaveda, da je treba zlasti kovinskih obrtov povezati pri na Slovenskih, ker so tam kovali želbi, in ravno na polju tega produkta je bila konkurenca velika. Delave v Kropi so pa le vztrajali. Dostikrat se je delave poročil že radi tega, da mu je mogla žena pri delu pomagati. In trpljenje teh ubogih žen! Od ranega jutra do pozne noči je pomagala mozu v takozvanem "virovni". Otkrom te tekla zibeljka v fužini, bila je prijavljana na kovački meh, tako da se je ob njem i otrok zibal, in kuhalo se je pa ujel v last.

Gospodoma, ki sta hotela strokovno organizacijo negirat, je izpodletelo, četudi sta se oba angažirala velekapitalu slovenskemu velekapitalu vsaj tako da imenujejo četudi dišju bankovci v Jadranških banki po česni in vajhavni. Delavstvo vse to dobro ves te dobro vidi: delavstvo si je na jasnom, da se ima boriti z mednarodnim kapitalizmom.

Kolikor boli pa se kapitalizem koncentriira, toliko bolj rastejo delavske organizacije. Ker pa se ravno v kovinski strski kapitalizem najbolj koncentriira, raste tudi najbolj organizacija kovinskega delavstva: dokazov za to imamo nebitno. Delavstvo je to koncentracijo industrijalnega kapitala, posebno v kovinski stroki, že v stari ranjki Avstriji opazilo.

Banke in kovinarski obrt je delavstvo vedno opazovalo in strogo nadzorovalo. Razmerje velebankov obrti je postajalo zadnja leta vedno težje in je že stala zelo na veleobet v odvisnosti od bank, ker so jo banke finaniral. S tem je kovinarski obrt postala deloma odvisna od ban. i. j. banke so jo nadzirale. Zadnja desetletja pa pripravila znatne izpremenbe. Ta izpremenba obstoi v tem, da te banka dobila popoln vpliv na kovinske veleobrate z vedno večjimi vlogami v obrati. Stoletja prej so bile bankam na razpolago stotečje glavnice raznemora majhne, zato niso mogle gospodarsko vplivati na industrijo z uspehom. Avstrijsko meščansko ljudstvo ni

EDEN IZMED LETALCEV, KI S O SE VDELEŽILI POLETA IZ NEW YORKA V SAN FRANCISCO

Centralizem ali Federalizem

(Charles Rivet: "En Jougoslavie", Paris, 1919.)

Narodna enotnost jugoslovanska nastopa le na zunaj. V notranjosti ne more podpis ministra v eni potezi peresa zatreti razlike nastale vsled geografske legi in zgodovine ali ustvarjene politiki. —

Tako se je izrekel "Tempsov" sotrudnik Rivet v svoji letos marec meseca izdani knjigi "En Yougoslavie" za pol. formul: — "La Yougoslavie de Yougoslaves — (Jugoslavia Jugoslovan) nasproti drugi formul: "La Grande Serbie des Diplomates" (velika Srbija diplomator) ali z drugimi besedami za federalno državno obliko in proti centralistični.

Centralizem ima vsled svoje zakonodajne in upravne enotnosti gotove prednosti pred federalizmom. Vprašanje je pa, je li centralizem v konkretnem slučaju tehnično in stvarno sploh mogoč. — Pri nas pomenjuje centralizem "vsled popolnoma različnih značajev ljudstva, vsled popolnoma različnih gospodarskih, političnih in kulturnih odnosa" ter toliko kot raztrganje trenutno izvršne državne enotnosti. Vsaka politična skupnost mora, če naj ima v sebi življensko razvojno silo, če naj pospešuje gospodarski in kulturni razvoj ljudstva, ki ji je namen, temeljiti na gospodarskih in kulturnih interesi.

Centralizem ima vsled svoje zakonodajne in upravne enotnosti gotove prednosti pred federalizmom. Vprašanje je pa, je li centralizem v konkretnem slučaju tehnično in stvarno sploh mogoč. — Pri nas pomenjuje centralizem "vsled popolnoma različnih značajev ljudstva, vsled popolnoma različnih gospodarskih, političnih in kulturnih odnosa" ter toliko kot raztrganje trenutno izvršne državne enotnosti. Vsaka politična skupnost mora, če naj ima v sebi življensko razvojno silo, če naj pospešuje gospodarski in kulturni razvoj ljudstva, ki ji je namen, temeljiti na gospodarskih in kulturnih interesi.

Centralizem ima vsled svoje zakonodajne in upravne enotnosti gotove prednosti pred federalizmom. Vprašanje je pa, je li centralizem v konkretnem slučaju tehnično in stvarno sploh mogoč. — Pri nas pomenjuje centralizem "vsled popolnoma različnih značajev ljudstva, vsled popolnoma različnih gospodarskih, političnih in kulturnih odnosa" ter toliko kot raztrganje trenutno izvršne državne enotnosti. Vsaka politična skupnost mora, če naj ima v sebi življensko razvojno silo, če naj pospešuje gospodarski in kulturni razvoj ljudstva, ki ji je namen, temeljiti na gospodarskih in kulturnih interesi.

Centralisti stoje na stališču, da se les centralizmom lahko zatrete večikanski gospodarske in kulturne razlike jugoslovanskih plemen. Oni hočejo začenjati tam, kjer naj bi nehalli.

Vsaka država mora stremiti po čem popolnješčem in dovršenjem centralizmu. To je res. — Tak centralizem pa se da dosegne le pri istovrstnosti prebivalstva, pri vsaj sličnih gospodarskih in kulturnih razmerah. Kjer te istovrstnosti ni, tam mora politično delo stremeti za tem, da najde pri vsakem posameznem plemenu ono pot, po kateri se, ne da bi se prenutili gospodarski in kulturni razvoj po posameznem plemenu, to plemenu bliža drugim. Torej: cilj, za katerega mora država za enkrat stremeti, je sicer centralizem, sredstva pa so vedno globokih razlik posameznih ljudstev decentralizirani, gospodarski in kulturni zgodovinski etapi posameznih plemen odgovarjajoča zakonodaja in uprava. Saj je gotovo, da ni mogoče, ne da bi pri tem trpeleno ali drugo plemeno, teh globokih zgodovinskih razlik namah zbrisati.

Vsak tozadeven poskus bi imel nasilen značaj, ki bi vsled posamezkanja predidoče evolucije pomenil gotov fiasco in bi priveden do razrušenja že doseženih političnih enotnosti.

Rivet je prepotoval Slovenijo, Hrvaško, Srbijo, Bosno, Dalmacijo in Črno goro ter je sprejel v knjigi izjave voditeljev političnih strank in uglednih mož teh pokrajin. O Slovencih pravi Rivet, da smo poklicani za to, da "utisnemo bratskim združenim ljudstvom svoj osebnji značaj". — Hrvatska je ostala do danes vsled madžarskega fevdalizma dežela zemljiščnih veleposestnikov, katere nič ne leči — katere pa sicer tudi nič ne bliža razmeroma otočnemu in male olikanemu ljudstvu. Turško podprtanjem je na drugi strani učinkovalo v Srbiji veliko specifičnih lastnosti tega ljudstva, kakor je tudi oviralo in zakasnjevalo v občutni meri njegov razvoj.

To ne velja o Slovencih. Dunaj je sicer skušal uničiti značajnih plemen: plemena pa se je okristilo z zapadno kulturo. Brez zemljiščnega plemstva ima umstveno buržoazijo, številni srednji razred, ki je v vsakem oziru bližu bolj izobraženim kmetskim plaste, kakor pri drugih Jugoslovanih. Kar se tiče splošne izborazbe, pridejo Slovenci v slovenski družini takoj za Čehi.

Cetudi bolj razviti v celoti kakor Hrvati in Srbi sprejemajo centralizem — vsaj kot začasno uredbo — da s tem postavijo zunajne nevarnosti, ki jim groze od italijanske in avstroogrške strani, nasproti kompakten blok. —

Med Slovenci navaja Rivet izjavo pesnika Zupančiča, dr. Trileterja, dr. Kramerja, dr. Žolgerja, Hribarja, Pustoslemščka, dr. Koročca. Vsi so se izrekli za centralizem.

Stališča naših strank in njih voditeljev so itak že znana iz naših dnevnikov. Diktirane so bile večinoma vse od zunanjih nevarnosti. Če bi le-te ne bilo, bi gotovo bile malo drugače.

Hrvatske stranke razum koalicije so se izrekle za republiko in fe-

Prihranite Premog in Prevoz

Ne napravite si jensenskega dela, da bi prevažali premog in les, kajti to ni potrebno. Uporabljajte prenosni Perfection Oil Heater tekom zimernega vremena in ne pričneti kuriti peči.

Ta peč porabi v desetih urah samo eno galono SoCony petroleja, je varna, čista, se ne kadi, se lahko napolni in preseli. Nič umazanev in pepela. Prihranila je zadnjo zimo situacijo tisočerih družin.

Recite vašemu prodajalecu, naj vam pokaze Perfection.

S T A N D A R D O I L C O. O F N E W Y O R K

PERFECTION Oil Heaters

deralizem. Tako stranka prava (Frank), ki se je sicer 29. oktobra 1918. vsled svojih z novo konstelacijo nezdružljivih ciljev razpuščila, kmetska stranka (Radič), napredni demokrati (Lorkovič), Starčevčanci in socialisti.

Zanimiva je izjava voditelja kmetske stranke Radča. Radič pravi, da je "cela Hrvatska federalistična".

Jugoslavija mora evropizirati balkanske narode in ne balkanizirati Hrvate in Slovence.

Nacionalizem ima pojem le na zunaj.

Mi, mali narodi, mi nismo rasli po šovinizmu, mi se moramo dvigniti le po socijalnem delu v notranjosti domovine.

Danes, ko je boljševizem pred vratmi — tu kakor povsod — morajo biti socijalne skrbi prvo.

Mi smo republikani po večini, naštejem jih 99 odstotkov.

Monarhija ima le dva tipa: absolutna in konstitucionalna monarhija. Ta slednja zahteva politično polnoletno ljudstvo. Mi želimo nismo Angleži. Republika, od one Združenih držav do Portugalske, pa ima 20 različnih tipov.

Po Radiču mora biti federalizem popolen. Le zunanje zadeve in finance smejo biti skupne.

Knjiga ima tudi sladnjic izjave voditeljev političnih strank Srbije, Bosne, Hercegovine, Dalmacije in Črne Gore. Zašel bi pa prejalec, če bi hotel navajati tu vse te izjave. Meni gre le zato, da počakam, kako misli o naši politični uredbi član oficijelne Francije.

Kakor sem že navedoma navel, da Rivet za federalistično državno enotno v ne za centralistično. V knjigi pobuja politiko stare srbiske diplomacije s Pašičem na čelu, ki ji je cilj "velika Srbija diplomatov". Pravi, da taka velika Srbija ni mogoča.

Jugoslavija mora biti ena, toda ta mora biti JUGOSLAVIJA. In ravno v imenu te enotnosti se mora zahtevati od voditeljev v Beogradu, da se povzpne do konceptije slovanstva in zapuste prevo stopin

